

Claire Denis

“Fransk films bedst bevarede hemmelighed” er hun blevet kaldt, men med sine højligt originale, rytmiske billeddigte om maskulin mystik og multikulturelle randeksistenser bør Claire Denis ikke forblive “hemmelig” meget længere

Claire Denis (f. 1948) er en fransk instruktør, som vi - endnu - ikke har set meget til herhjemme, bortset fra på dette års Natfilmfestival. Hun har været assistent for så fornemme navne som Wim Wenders, Jacques Rivette, Jim Jarmusch og Dusan Makavejev, men de film, hun selv har instrueret, er så helt og aldeles hendes egne. På forskellig vis er de alle meget fysiske og musikalske film, der med et minimum af dialog kredser om marginaliserede eksistenser og/eller om maskuline fællesskaber, som oftest i et flerkulturelt miljø. Denis' film følger ikke den slagne Hollywood-vej til dramaturgisk forløsning. De har ganske vist altid en handling, men må snarere beskrives som sensuelle impressioner, levende skulpturer udspændt i tid, eller visuelle ækvivalenter til frie jazz-kompositioner.

Billy Budd i fremmedlegionen. Denis fik sit internationale gennembrud med sin sjette film, *Beau travail* (1999), der af engelske og amerikanske kritikere fuldt fortjent er blevet hyldet som et moderne mesterværk. Filmen var et bestillingsarbejde fra den fransk-tyske tv-kanal Arte, der gav en række instruktører helt frie hænder til at lave hver sin film over det at være fremmed. Denis valgte i sin film - efter eget udsagn helt naivt - at fokusere på Fremmedlegionen i en historie om en legionær, der bliver fremmed for sig selv.

Inspirationen har hun hentet i Herman Melvilles romanklassiker *Billy Budd*, men også i bl.a. Godards i flere år forbudte film om krigen i Algeriet, *Le petit soldat* (1960, *Den lille soldat*).

Beau travail, som er blevet kaldt en krydsning mellem Stanley Kubricks *Full Metal Jacket* og Derek Jarmans tidlige bøssefilm, er decideret ikke nogen krigsfilm. Snarere er den en meditation i Jean Genets ånd over det eminent maskuline univers i en nutidig, multinational legionærlejr i Djibouti. I modsætning til Melville - og til Peter Ustinov, der filmatiserede romanen i 1962 - koncentrerer Denis sig om ‘the bad guy’ og lader ham fortælle historien i smertelige tilbageblik. I Denis' film er romanfiguren Claggart, der sadistisk piner den gode helt til døde, blevet til legionærsergenten Galoup (sublimt fremstillet af den koparrede Leos Carax-skuespiller Denis Lavant). Galoup er den perfekte soldat, men han martres af langtfra perfekte menneskelige følelser, der gør ham utilregnelig af jalousi over en ny legionærs irriterende skønhed, helt mod og popularitet hos de andre, ikke mindst hos den elskede kommandant (der ikke blot hedder Bruno Forestier som hovedpersonen i *Le petit soldat*, men tillige spilles af den samme skuespiller, Michel Subor).

Til tonerne af Benjamin Britzens *Billy Budd*-opera koreograferes de svedende, muskuløse og glatragede legionærers fysi-

Beau travail

ske træning under Afrikas ubønhørlige sol til ordløse balletter af betagende skønhed. Det er virkelig umådeligt "smukt arbejde" - som af de lokale kvinder, der fungerer som en slags græsk kor, betragtes med lige dele benovelse og munter undren. Paradoxsalt nok skulle der formentlig netop en kvindelig instruktør (og en kvindelig fotograf, Agnès Godard) til at fremstille den lige så kraftvulmende som uudgrundelige maskuline mystik med så megen poetisk indlevelse.

Det marginale i centrum. Allerede Denis' delvist selvbiografiske debutspillefilm *Chocolat* (1988) tog udgangspunkt såvel i det fremmede som i den maskuline seksualitet. Filmen beskriver en rejse i erindrings-

gen til instruktørens barndom i 1950'ernes Cameroun, der på det tidspunkt endnu var under fransk kolonihærdømme. Synsvinklen ligger hos den lille datter af den stedlige franske kommandant, men filmens interessefokus er koncentreret om den smukke afrikanske *boy* Protée, der med skæbnesvangre følger bliver genstand for kommandantfruens erotiske længsler.

S'en fout la mort (1990) er en lige så grum som besættende historie om to afrikanske indvandrere, der forsøger at skabe sig et liv i Frankrig som opdrættere af kamphaner. Med kærlighed og omhu går de til opgaven, der finansieres af en udspikuleret Jean-Claude Brialy med en kolonial fortid. Så længe hanerne holdes isoleret fra høns, er alt godt - og det

samme gælder for opdrætterne, hvis intime venskab og hele tilværelse styrter i grus, da den ene af dem forelsker sig fatalt i deres arbejdsgivers elskerinde (spillet af Solveig Dommartin).

En serie mord på ældre kvinder i 1980'ernes Paris danner den autentiske baggrund for *J'ai pas sommeil* (1994), som imidlertid er meget langt fra at være en traditionel genrefilm. Snarere er den en på én gang underfundig og foruroligende filmisk mosaik af på forskellig vis forbundne menneskeskæbner. For skønt Denis nok interesserer sig for det homoseksuelle morderpar, er hun næsten mere optaget af deres familie og øvrige omgivelser af 'ny-franskmænd', der alle frister en udsat tilværelse som randeksistenser i det franske samfund.

Derudover har hun lavet *U.S. Go Home* (1994), der med datidens popmusik og dans som hovedingredienser fortæller en indfølt historie om en ung piges første seksuelle erfaring i midt-1960'ernes franske provins; *Nénette et Boni* (1996) om en 19-årig pizzabager, der får vendt op og ned på tilværelsen, da hans 15-årige gravide søster uventet flytter ind; den bizarre moderne vampyr- og kannibalfilm *Trouble Every Day* (2000), der satte sindene i kog på dette års Cannes-festival, hvor den blev vist uden for konkurrence; samt portrætfilmen *Jacques Rivette, le veilleur* (1990) og musikfilmen *Man No Run* (1989) om det camerounske band Les Têtes Brûlées' første Frankrigs-turné.

Med intuitionen som brændstof. Denis er en klassisk auteur i den forstand, at hun for det meste selv står for manuskriptet, men hun anser sin egen og de medvirken- des intuition før og under optagelserne for vigtigere end en fiks og færdig drejebog: "Jeg har aldrig brudt mig om

instruktører, som bare omsætter et manuskript i billeder. Tværtimod har jeg altid været interesseret i folk, som forsøger at fange øjeblikket under optagelserne, en bid tid. Det er, hvad jeg selv forsøger at gøre. Hvis manuskriptet vinder, sker der intet mellem mig selv og spillerne. Jeg foretrækker at filme filmen. dvs. forholdet mellem mig selv, lokationen, skuespillerne og tiden der går."

Denis, der ofte lader sig inspirere af musikalske stemninger, arbejder gerne med de samme skuespillere og teknikere fra film til film, og den kreative proces består som regel i, at hun forud for optagelserne holder lange prøveforløb med spillerne. Men det særegne ved hendes metode er, at hun aldrig holder prøver på netop de scener, der står i manuskriptet. Derved opnår hun dels at sammensmede holdet i en slags legende fællesskab, dels at holde en dør åben for spillernes egne idéer i forhold til et - foreløbigt - manuskript, som de ikke kender i detaljer. De to ting i forening gør de medvirkende langt mere udsatte, mere hudløse, end hvis de havde kunnet krybe i ly bag en veldefineret rolle i et mur- og nagelfast manuskript. Endelig sætter metoden Denis i stand til at bevare hver enkelt scenes friskhed frem til selve optagelsen: "Jeg hader at prøve en scene igennem, for så er jeg ikke længere interesseret i at optage den, eller også er jeg nødt til at lave den om. Den skal være helt ny den dag, vi går i gang med optagelserne."

Resultatet er en håndfuld besættende værker, der hviler minimalistisk i de enkelte sceners intense umiddelbarhed. Kropsligt nærvær i en højligt musikalsk visuel poesi træder i stedet for facitlister og løftede moralske pegefingre. Og ikke bare er Denis' film betagende smukke. På deres egen ordknappe og vanskeligt defi-

nérbare måde sniger de sig ind under huden på tilskueren, hvor de sætter sig som en sært uafrystelig uro. For, som hun selv siger: "Jeg forsøger at flyde på en idé om noget, der kunne blive til en historie. Men i mine øjne er filmen ikke skabt til at levere psykologiske forklaringer. For mig

er filmen montage, redigering. [...] I mine øjne indebærer dét at lave film at droppe alle forklaringer. For jeg er overbevist om, at man når en anden form for forklaring ved at undlade at forklare. Det er jeg sikker på." Hendes egne film er det bedste bevis for teoriens holdbarhed!

Eva Jørholt

Filmografi (ikke kortfilm)

1988	Chocolat
1989	Man No Run
1990	S'en fout la mort
1990	Jacques Rivette le veilleur
1994	J'ai pas sommeil
1994	U.S. Go Home (tv)
1996	Nénette et Boni
1999	Beau travail
2000	Trouble Every Day